

A könyv végén ezt a kolofont találjuk: Nicolaus Riccius spino-
sus vocatus feliciter scripsit. *Riccio* a XV. századi firenzei kalligrafusok
közül a legtermékenyebb és legbecsületesebbek közül való, ki munkás-
sága legjavát a MEDICIEK szolgálatának szentelte. Tíz művét ismerjük
eddig, melyek közül hét darab «fehér indafonat»-os. Ugyanilyen a
«VIRGILIUS Riccardiano» néhány iniciáléja is. A kódex *humanista* írással
van írva.

R. HOFFMANN MÁRIA.

Löffler, Karl: *Schwäbische Buchmalerei in romanischer Zeit.*
Dr. Benno Filser Verlag G. M. B. H. Augsburg. 1928.

A Stuttgartban lévő Württembergi Országos Könyvtár világhírű műve-
ket mutat fel kéziratai között. A leghíresebbek közöttük (pl. az ATTAVANTE-
től festett CORVIN-CODEX) azonban nem az országban keletkeztek, hanem
a könyvtár alapítójának gyűjtőszennvedélye révén, vagy pedig egészükben
bekebelezett könyvtárak anyagából kerültek Stuttgartba. Más darabok
viszont hazai kolostorokból származnak s festményeik az ország művészi
multjának fontos emlékei. Ezek sokkal egyszerűbbek és a többi pompás
kézirat mellett kevésbé figyelemre méltatottak ugyan, — mégis érdek-
lődést keltenek azáltal, hogy koruk és a sváb faj egyéni sajátságait
tükrözik. Velük a Württembergi Országos Könyvtár különösen a román
korra nézve nyújt egységes képet, melynek alapját az egész Európa történeté-
ben nagy szerepet játszott clunyi mozgalom képezi. Ez az irányzat
Württembergben a hirsauai szerzet vezetése alatt különösen nagy erővel
épett fel.

A stuttgarti könyvtár állománya csak a mai Württenberget képviseli
és ez csak egy része az ősi területnek. De a württembergi hercegség
magja a régebbi sváb földnek, mely a középkor folyamán teljesen ér-
vényre juttatta a törzs faji sajátságait.

A bemutatott anyagból hiányzanak a weingarteni kolostor kéziratai.
E kolostor könyvei a szekularizáció folytán a világ minden tájába szét-
szóródtak s így a weingarteni könyvművészet legfontosabb kéziratai
Württembergből elkerültek. LÖFFLER könyve még a Stuttgartban meg-
maradt néhány darabot is mellőzi, mivel ezekkel A. HASELOFF professzor
A weingarteni művészetről szóló összefüggő tanulmányában külön fog-
lalkozik.

LÖFFLER a sváb faj történetére vonatkozó általános bevezetésen kívül,
a kéziratok kapcsán az egyes kolostorok részletes történetével is megismer-
tet. *A Reichenbach, Kumburg, Zwiefalten, Hirsau és Ellwangen kolostorai-*

ből származó kéziratoknak művészi díszítésük és tartalmuk szempontjából részletes leírását adja. A munkához számos, részben színes tábla van mellékelve.

R. HOFFMANN MÁRIA.

Esterházy Miklós nádor iratai: I. Kormányzattörténeti iratok. — Az 1642. évi meghiúsult országgyűlés időszaka. — Szerk. *Hajnal* István. Bpest, 1930.; XCVIII+460 l.

ESTERHÁZY Pál herceg, a hercegi hitbizomány jelenlegi tulajdonosa, a család első nagy történelmi jelentőségű tagjának emlékét államiratainak sorozatos kiadásával akarja méltó módon megörökíteni. Valóban nagyszabású terv; ESTERHÁZY Miklós nádor húszévig viselte tisztét s előzőleg is magas országos méltóságokat, a kiadványsorozat tehát Magyarország negyedszázados történetére nyújt majd hatalmas forrásanyagot. Nem csupán az igen gazdag s eddig még kevésbé kiaknázott ESTERHÁZY-levéltárból, hanem egyéb magyar, továbbá bécsi és más külföldi levéltárakból is, több párhuzamos sorozatban a szorosabb értelemben vett kormányzattörténet, a török és erdélyi ügyek irataival, amelyekhez később a gazdaság- és művelődéstörténet kiadványai is csatlakoznának.

A kormányzattörténet iratait a kiadvány az egyes országgyűlések története köré csoportosítja, felölelve a magyar királyi tanácsok és az országban lefolyt egyéb részleges gyűlések iratait is; közli azonkívül a kormányzervek minden iratváltását, amely jellemző lehet a kormányzat szellemére és működésére. A most megjelent kötet az 1642. évi meghiúsult országgyűlés időszakának (1640 dec.—1643 márc.) iratait foglalja magában, a szerkesztőnek kimerítő, világos előadással írt történeti bevezetésével. Ez országgyűlés időrendben az utolsó volt a nádor működése alatt, de története a legkevésbé ismert, holott ép e korszak iratanyaga bőségesebb és közvetlenebb az előzőkénél. A kiadvány ez országgyűléssel kezdvén meg sorozatát, a nádor emlékének is adózni kíván azzal, hogy politikai felfogását mielőbb összefüggő anyag alapján mutassa be: Küzdelmeit a bécsi kormánykörökkel szemben a magyar nemzet kibékítése céljából, főként a vallásviszályoknak méltányos engedmények árán való megszüntetésével. ESTERHÁZY Miklós egyik harcos vezére volt az ellenreformációnak, de végül, saját legszebb vágyainak feladásával is, a protestánsok megbékítését kívánta, a nemzet egységének megteremtését az örökké fenyegető török veszéllyel szemben. Az udvar több mint egy évtizedig megakadályozta őt abban, hogy az ország védelmének, belső rendjének átszervezéséről kidolgozott memorandumait az országgyűléseken betervez-